

ГУРЗУ́Ф — селище міського типу АР Крим, підпорядковане Ялтинській міськраді. Знаходиться на Пд. березі Криму, за 16 км від м. Ялта, за 64 км від залізнич. ст. Сімферополь, з якою має тролейбусне сполучення. Селищ. раді підпорядк. смт [Краснокам'янка](#), села Данилівка, Лінійне, Партизанське. Пл. селищ. ради 31,1 км². Насел. 9150 осіб (2001, складає 78,4 % до 1989), переважно росіяни та крим. татари. Г. розкинувся на прибереж. пагорбах, утворених вапняк. відторженцями і гирловими ділянками долин і балок Гурзуф. амфітеатру. В центрі с-ща — пагорб Болгатур (147 м над р. м.), побл. берег. лінії — Генуез. скеля (70 м над р. м.), скеля Шаляпіна (40 м над р. м.), у берег. обривах — Пушкінський і Смарагдовий гроти, а у водах бухти — Адалари (2 незаселені о-ви). Назва с-ща походить від лат. *ursus* — ведмідь (побл. розташ. г. [Аюдаг](#) — Ведмідь-гора). Г. відомий як візант. фортеця Гурзувіта від 6 ст. (за часів імператора Юстиніана I). Від 13 ст. — під контролем генуезців, які називали його Орзовіумом, Горзовіумом, від 1475 — турків. До 1778 осн. населення — греки (примусово виселені у Пн. Приазов'я Рос. імперією). Після приєднання Крим. ханства 1783 до Рос. імперії царський уряд подарував Г. полковнику Д. Леслію. Від 1808 — у власності новорос. генерал-губернатора А.-Е. Рішельє, від 1823 — новорос. та бессарабського генерал-губернатора М. Воронцова, від 1834 — сенатора Фундукля. Від 1880-х рр. —

примор. кліматич. курорт, який промисловець П. Губонін наприкінці 19 ст. перетворив на один з найупорядкованіших у Криму. Якщо наприкінці 18 ст. у Г. мешкало 179 жит., то на 1837 — 1557. У ході воєн. дій 1918-20 влада неоднораз. змінювалася. 1925 тут розпочато будівництво дит. оздоров. табору санатор. типу (від 1991 — держ. підприємство України «Міжнар. дит. центр "[Артек](#)"»). Від 1929 — смт. Від 7 липня 1941 до 16 квітня 1944 — під нім.-фашист. окупацією. 1944 комуніст. тоталітар. режим СРСР здійснив насильниць. вивезення крим. татар з Криму, зокрема й з Г., у різні р-ни СРСР — від Пн. Приуралля до республік Середньої Азії, населення ж поповнив переселенцями з Ростов. обл. РРФСР. У 1990-х рр. переважна частина депортованих та їх нащадків повернулися на рідну землю. У Г. та його околицях — 3 школи, 5 дитсадків; лікарня, 3 фельдшер.-акушер. пункти; Будинок культури, 2 б-ки; 6 пансіонатів, 2 готелі. Працює виноградар.-винороб. держ. підприємство «Гурзуф», на землях якого у р-ні геол. пам'ятки природи місц. значення «Червоний камінь» (єдине місце в Криму) вирощують виноград сорту Мускат білий, з якого виробляють десертне вино «Мускат білий "Червоного каменя"». Це вино двічі отримало кубок Гран-Прі (1958, Будапешт; 1970, Ялта), а також 23 медалі на міжнар. конкурсах. Об'єкти туризму: залишки середньовіч. фортеці Гурзувіте, дача-майстерня рос. художника К. Коровіна (від 1947 — Будинок творчості художників), дача рос. письменника А. Чехова (від 1987 — філія [Чехова А. П. Будинку-музею](#)), пам'ятка садово-парк. мистецтва — [Гурзуфський парк](#). Г. також відвідували польс. поет А. Міцкевич, рос. письменники О. Грибоєдов, Максим Горький, рос. поети М. Некрасов, В. Маяковський, рос. художник В. Суриков, рос. композитор М. Мусоргський і співак Ф. Шаляпін. На тер. селищ. ради встановлено 3 пам'ятники воїнам, які загинули під час 2-ї світової війни.

[С. М. Терехова](#), [Ю. С. Шубнікова](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Гурзуф / С. М. Терехова, Ю. С. Шубнікова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-24815>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).